זה היה העולם הזה שהיה

"העולם הזה" 796
תאריך: 29.1.53

לפני 25 שנה

גיליון "העולם הזה" שראה אור לפני 25 שנים בדיוק פירסם כתבת ענק בכותרת "30 ימים שזיעזעו את היהדות". הכתבה פורסמה כתוצאה מגל המישפטים האנטישמיים במיזרח אירופה (ראה: העם), והפילוג המאיים על מפ"ם משמאל ומימין. הכתבה דנה בשאלות: האם התנועון הקומוניזם? התנצח האנטישמיות בעולם? היושמד העם היהודי? מי יירש את מפ"ם? ההפכה מק"י לאויבת? כיצד תתגונן ישראל? בין השאר פירטה הכתבה את תפקידם וחלקם של המנהיגים הקומוניסטיים היהודיים בהבאת הקומוניזם העולמי למעמדו ועמדות הכוח שלו, ובחיסולם בידי האנטישמיות הקומוניסטית. כל הכרוך במיכלול שאלות אידיאולוגיות אלה הביא השבוע לפני 25 שנים לעימות הגדול במפ"ם בין מאיר יערי לבין משה סנה ובין מאיר יערי לבין ישראל גלילי ויגאל אלון שפעלו להפסת אוהדיהם לכיוון מפא"י. כתבת ענק זו הציגה בכהירות רבה את תולדות השמאל המרכסיסטי ציוני ולא ציוני בישראל (ובארץ ישראל) והעריכה את סיכוייו לעתיד.

השבוע לפני 25 שנים ביקרה בנמל חיפה הסיירת הבריטית "קניה", שהיתה אוניית המילחמה הבריטית הראשונה שביקרה בנמל ישראלי מאז הורדו דגלי היוניון ג'ק בנמל חיפה. במדור "ספורט" דווח על תחרית כדורגל שנערכה בין מלחי ה"קניה" לניבחרת הכדורגל של חיל־הים הישראלי, מישחק בו הובסו האורחים בארבעה שערים ללא מענה. מדור המאטירה של השבוע עין החל בגיליונו השבוע לפני 25 שנים ביוזע בין הפיזמונאי הידידי (ידידיה) מנוסי לבין הקריקטוריסט דיש (קריאל גרדוש) עירכו הגרפי של השבועון. המדור בכותרת "מה אימר דידידוש" מוקם בשער האחורי של הגיליון.

בשער הגיליון: ציור צללית האנטישמיות, בכותרת "הסיוט הניצחי — השם השתנה, הדם נישאר".

מאה שרלוק הולמסים * לגרמניה אין כסף לשלם לישראל

"שילומים" * בגין כותב ספר על מחנות־ריכוז סוביטיים

העם

קבלנות

בטכס צנוע ונאה נחנך השבוע באנגליה לוח השיש במקום בו לא נולד שרלוק הולמס, בלש האגדה, שלא חי מעולם *.

טכס זה בא בעיתו. כי אם להאמין לכרטרות העיתונים, לא היה עוד גל דומה של פשעים בעולם. לו נישכרו מאה שרלוק הולמסים מעשני־מיקטרות, ולו הוטל עליהם לגלות בקבלנות מחתרות, קבוצות־חבלה, רוצחים וקוסמופוליטים, לא יכלו להמציא תוך חודש רשימה כה ניכבדה:

● **בבריה"מ העוינת** נתגלתה כנופיה של רופאים שזממה להרעיל את כל ראשי המדינה **.

● **בגרמניה המזרחית** נתגלתה חבורה של פושעים, קומוניסטים מדומים, שניסו להחיות את הנאציזם תחת חסות האמריקאים.

● **בגרמניה המערבית** נתגלתה חבורה של פושעים, דמוקרטים מדומים, שניסו להחיות את הנאציזם תחת חסות הבולשביקים.

● **באוסטריה** נתגלתה רשת אמריקאית שביצעה פעולות־ריגול לטובת הרוסים.

● **בהונגריה** נתגלתה רשת של מרגלים יהודים, שריגלה לטובת האמריקאים.

● **בפולין** נתגלתה הכמות הרגילה של רוצחים ומחבלים.

● **ברומניה** נתגלתה הכמות הרגילה של רוצחים ומחבלים.

● **בבולגריה** נתגלו טיטואיסטים.

● **ביוגוסלביה** ניתגלו קומאינפורמיסטים ***.

● **בסוריה** נתגלה קשר לרצוח את אדיב שישאקלי.

● **במצריים** נאסרו למעלה ממאה קצינים ומנהיגים, שביקשו לסלק את נגיב.

● **באמריקה הדרומית** קצרה הירייה: בבוליביה דוכא מרד, בונצואלה נאלץ קצין להקים דיקטאטורה, כדי למנוע בעד הרוב להקים דיקטאטורה.

מדינת ישראל היתה מפגרת מאוד. שום קשר קומוניסטי לרצוח את ראש הממשלה לא נתגלה. איש לא הודה בפעולת חבלה קומאינפורמית, טיטואיסטית, נאצית או אימפריאליסטית.

היתה זאת עדות חותכת לכך שמישטרת ישראל זקוקה לטיהור יסודי.

שילומים

גרמניה לא שכחה

כל חוזה מסחרי, ובעיקר דיפלומאטי, כפוף לסעיף אילם הקובע שההוזה עומד בעינו כל עוד "לא יחול שינוי יסודי בתנאים". זהו בדרך כלל הסעיף שבהסתמך עליו מופר כל חוזה. הסכם השילומים עם גרמניה המערבית, עליו חתם בגאווה — לדבריו — משה שרת, היה כפוף כנראה, גם הוא, לסעיף כזה.

קונראד אדנאואר, הקנצלר הגרמני, הבטיח בשעתו להגיש את ההסכם לאישור בית הנבחרים הגרמני בתחילת שנת 1953. עתה הוא דוחה את הדבר משבוע לשבוע. בארץ כבר שככה הסערה שקמה בעניין הצד המוסרי של עצם חתימת הסכם עם גרמניה, והתחילה התרוצצות כללית בין סוחרי המדינה הפרטיים וההסתדרותיים, לקבלת סחורות השילומים. הפחד ששרר בחוגי המסחר הפרטי שלא ישותפו בחלוקת השלל, היה ללא ספק בין הגורמים שיאלצו את הציונים הכלליים (צ"כ) להיכנס לממשלה.

אולם, נמצאו סוחרים מפוכחים שטענו: לגרמניה נסיון רב בהשתמטות מתשלום חובות". אכן, כבר מייד עם חתימת ההסכם על־ידי שרת ואדנאואר טענו הגרמנים על מחסור במזומנים. נחום גולדמן שראה את חתימת ההסכם כניצחונו האישי, מיהר לארצות־הברית להשיג אשראי אמריקאי בשביל גרמניה, כדי שתוכל לשלם את השילומים לישראל.

אנס מרצון. מדינות ערב, פנו אל הגרמנים והבהירו כי סחורות השילומים עלולות להגביר את הפוטנציאל המילחמתי של ישראל, ודרשו להגביל את רשימת הסחורות, כלומר: במקום ציוד לתחנות כוח, לשלוח אליה צעצועים פלסטיים. ה־או"ם סירב לקבל על עצמו את הפיקוח על הסחורות. הערבים איימו בהחרמת סחורות גרמניות. גרמניה החלה לסגת.

* באחד השלבים, לאחר עליית היטלר לשילטון בגרמניה, הוא ביצע שמיטת חובות ארצו למדינות שניצחו אותה במילחמת העולם ה־1.

תעשיה

בוז לקוקה־קולה!

השמש הישראלית השולחת את קרניה הלוהטות ברוב חודשי השנה, היתה מתמיד מקור הכנסה לתעשייה מאוד פופולארית במדינה. התעשייה: גזוז.

המשקה שהפך לאומי, זרם מדי יום ביומו אל תוך אלפי פיות צמאים, והיה חסר מתחרים בשוק המשקאות הישראלי. הסיבה: הוא היה קר, מרווה, והעיקר: זול.

מאז הוקם קיוסק רעוע שעמד לפני 35 שנים לא הרחק מגימנסיה הרצליה, תל־אביב, התעשרה המדינה באלפי חנויות למיכסר גזוז, שהעסיקו ב־85 מיפעלים זעירים, אלף פועלים.

השבוע, בעת שהתאחדות יצרני הגזוז חגגה עשור לקיומה, הונחתה מודעה נאה בעיתונות על ראשם של מנהלי הענף. המודעה: הבטחה חגיגית להשקות בקרוב את אזרחי ישראל במשקה האמריקאי המפורסם קוקה קולה.

ליצרני הגזוז, שהתלבטו בשנים האחרונות בבעיית חוסר הסוכר, המרכיב העיקרי בהמתקת המשקה, לא היתה זו הידיעה הראשונה על הקוקה קולה. עוד לפני ארבע שנים החליטו משקיעים לייצר את המשקה בארץ, אך החברה האמריקאית עמדה על כך שהתרכיז יישלח מארצות־הברית, ולא ייוצר בארץ, משום כך נתקלה בסירוב, לשימחתם של יצרני הגזוז הישראליים.

מי פירסם? אך זו לא היתה המילה האחרונה של ההשפעה האמריקאית בצורותיה השונות. קבוצת משקיעים ישראליים הגיעה לידי הסכם עם מנהלי חברת קוקה קולה, לפיו ישקיעו לירות ישראליות, ויקבלו תמורתם מכונות אמריקאיות חדישות, ויציפו את השוק בבקבוקי משקה.

הסערה שקמה בעיקבות הסכם זה היתה גדולה. שליטי הגזוז טענו כי המשקה האמריקאי פחות בערכו התזונתי מן הגזוז הישראלי, שיכול היה, בתנאים נורמאליים, להיות מופק מפרי הדר וסוכר. הם פנו אל שר האוצר שאישר את הקמת המיפעל, ולא אבה להאזין לטענות על הרס שהדבר יגרום למיפעלים המקומיים.

כאשר פורסמה בשלישית המודעה בארץ, מיהרו יצרני הגזוז לחקור במקור: מי, ולא הצליחו לגלות מי פירסם אותה.

הדבר גרם ליצרנים הישראליים כאב ראש גדול מאשר בעבר. הם חוששים כי עם תחילת הקייץ תציף הקוקה קולה את הקיוסקים, ותוריד את הגזוז מגדולתו המסורתית *.

* רק כעבור למעלה מעשר שנים החלה חברת **קוקה קולה** לייצר ולשווק את תוצרתה בישראל. עד אז נמנעה לעשות זאת בעקבות החרם הערבי.

שני זוגות

זה היה עמוד הפתיחה של כתבת־ענק על הכרזת המילחמה של המחנה הקומוניסטי העולמי, בהנהגת סטאלין, על הציונות ומדינת ישראל. העמוד מראה את הצמד לנין־סטאלין מול הצמד הרצל—בן־גוריון, תחת הכותרת "30 ימים שזיעזעו את היהדות" (פראפראזה על הספר על המהפכה הבולשביקית).

* ברחוב בייקר 220 ב', לונדון.

** קבוצת רופאים יהודיים הואשמה בניסיון להרעיל את הרודן הרוסי סטאלין, מישפטם כונה "מישפט הרופאים".

*** קומאינפורם = אירגון הגג של המיפלגות הקומוניסטיות.